

Насамкінець зауважимо, що групування ФО в окремі тематичні класи за семантикою дозволяє простежити різноматнітні характеристики як істот, та і неістот у досліджуваних творах.

Список використаних джерел

1. Даниленко В. Грози над Туровцем: родинні хроніки. Львів : Піраміда, 2014. 370 с.
2. Даниленко В. Кохання в стилі бароко. Львів : Піраміда, 2011. 254 с.
3. Даниленко В. Тіні в маєтку Тарновських : повісті. Львів : Піраміда, 2012. 180 с.
4. Ткаченко Т. В. Засоби стилізації розмовності в прозі Михайла Стельмаха : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 20 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/1848/3/Tkachenko.pdf> (дата звернення: 28.10.2020).

ПОВІСТЬ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ «ТОВАРИШКИ»: НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ

Яблонська Ольга Василівна

*кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний
університет імені Лесі Українки, o_jabl@ukr.net*

Н. Кобченко в дослідженні «Освіта жінок як форма емансипації: приклад Наддніпрянської України (середина XIX – початок XX століття)» зауважує про Цюрих як центр «зосередження жіночого студентства з Російської імперії» [1, с. 64]. Радикальні політичні ідеї Цюриха, центру російської політичної еміграції, поширювалися і «в середовищі першої хвилі студенток з Російської імперії», тому існувала висока ймовірність їхнього експортування на батьківщину. Для попередження цього з 1874 р. заборонено «навчання жінок у Цюриху під загрозою неможливості надалі отримувати освіту в межах імперії» [1, с. 64]. «... з черговою хвилею політичної реакції наприкінці 1880-х років» в імперській Росії уродженки Наддніпрянщини «становили не менше третини усіх тамтешніх студенток», перевага надавалася студіюванню медицини [1, с. 64].

Героїні соціально-психологічної повісті Олени Пчілки «Товаришки», вперше опублікованої в жіночому альманасі «Перший

вінок» (1887), яскраво презентують гендерний простір духу часу. Традиційно образи Люби Калиновської та Раїси Брагової розглядають як соціально антитезні способи професійної реалізації, коріння яких – у родинній традиції.

Доречно також виокремити вагомість національного виміру гендерного аспекту, що скеровує до бачення антиколоніального характеру твору.

Так, Калиновська і Брагова, Корнієвич і Кузьменко презентують Наддніпрянську Україну. Українофільських переконань Корнієвич і Кузьменко походять із рубежу «гетьманської Полтавщини і Слободської України»; «я з полтавського боку, – розказує Кузьменко, – а він з харківського. Ну, що, Корнієвичу, як там? Швидко вже перекацається ваша Слободська Україна? Га?

– Ти помиляєшся! – одповів Корнієвич. – Ще ми українізуєм!

– От як! Дай, боже, нашому теляті вовка спіймати! – мовив Кузьменко, засміявшись» [2]. І Раїса, і Люба, як і авторка, родом із Полтавщини.

Образ Люби покликаний донести ідею єдності українців Галичини та Наддніпрянщини, розмежованих кордонами імперій. Мовний критерій доводить єдину національну ідентичність. Сцена у віденському ресторані презентує її відчуття єдності з галицькими українцями, діалектні відмінності не завадили зрозуміти їхню певність у спілкуванні українською.

Дівчина пригадувала, як «часом, було, говорять з Кузьменком або й з Корнієвичем по-своєму, але й то так, у жартливій звичайній бесіді, а як тільки, було, переходять на поважніші речі, так зараз і мова міняється – переходить на російську...» [2]. Бесіди з галичанином Бучинським присоромили її, бо «вона... мусить добре подумати, перше налагодитись, а тоді вже казати, ніби перше переложити в думці з російського, та й то се далеко не завжди зуміє переложити – не стає слів, і виходить щось таке перісте!» [2]. Люба, усвідомлюючи, яким сильним був вплив російської книжки і школи, водночас зіставляє на користь галичан, адже і в них була чужа німецька школа. «Тут чується міцна тенденція, міцніша, ніж оте полтавське українофільство, котрого відгомін доходив до Люби

перед виїздом у Цюрих, котре кинуло якесь проміння на Кузьменка з Корнієвичем» [2], – робить висновок Калиновська.

Кузьменко ж вважає мовлення галичан літературщиною, він шанує «саму тільки народну мову» [2]. Люба розцінює таку позицію як «узьку народність», «узкий націоналізм», адже національне треба розвивати і в мові, і в музиці, і в науці: *«бери елементи народні, не цурайся їх, але утвори з них якомога ширшу, кращу будову – і се піде на користь тому ж самому народові! Нащо ж одрізнять його непереступною лінією від інтелігенції, котра пішла вперед? Ні, той кузьменківський націоналізм в найліпшій разі може привести лиш до плачу над лихою долею [...]» [2].*

Знаючи вподобання Люби, Корнієвич підготував особливий гостинець – декілька номерів львівського часопису «Правда».

У внутрішньому світі Калиновської важливою є любов до рідної природи: защеміло серце Люби у просторі садка вишневого коло хати, цьому ідилічному українському універсумі. Можна припустити, що й прізвище героїні має таке ж смислове навантаження.

Впадає у вічі етнічно маркований портрет росіянки Песцової, зауваження письменниці про те, що «вигляд Бучинського був далеко елегантніший, ніж російських студентів» [2], а також упереджене бачення Любиної мами німця як пройдисвіта.

Історія наймички Меланки, скривдженої москалем, – варіант Шевченкової Катерини, на чому й наголошує письменниця, подавши епізод емоційного сприйняття однойменної поеми покриткою та зіставивши поскрибовані долі літературних героїв.

Отже, гендерний аспект повісті Олени Пчілки «Товаришки» органічно поєднаний із антиколоніальними акцентами (ідея єдності українських земель; мова як критерій національної ідентичності; етнопсихологічні та імагологічні спостереження; інтертекстуальні зв'язки).

Список використаних джерел

1. Кобченко Н. Освіта жінок як форма емансипації: приклад Наддніпрянської України (середина XIX – початок XX століття). *Українські жінки у горнілі модернізації* / за заг. ред. О. Кісь. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. С. 52–77.
2. Пчілка Олена. Товаришки. URL: <http://www.ukrcenter.com> (дата звернення: 23.10.2020).